

GIÁ BÀN	
ĐỒNG-ĐƯƠNG	ĐỒNG-QUỐC
Mỗi năm 1.000	1.000
Sáu tháng 5.000	5.000
Ba tháng 1.000	1.000

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mướn gửi báo H.
TRẦN-DINH-NGUYỄN. - 41 đường
Quảng-Trung, phố Hàng Bài, Hà Nội
tuyệt vời.

CHUYÊN-TRUYỀN
HUYỀN-THỨC-KHÁNH
Quảng-Trung
TRẦN-DINH-NGUYỄN

La Voix du Peuple

BÁO-QUAN
Số 12, đường Hàng-Bài, Hà Nội
Điện-thoại: 1.000
Máy in: 1.000

Thuế nặng và
quan tham là 2
đều gây oán cho
dân.

VỀ TIN HỘI-ĐỒNG TOÀN-QUYỀN THUỘC-ĐỊA TỜ THÔNG-TƯ CỦA QUAN TỔNG-TRƯỞNG THUỘC-ĐỊA

Theo tin Paris, ngày 6-9-36.
quan Toàn-quyền Đồng-đương
ta Jules Brevié và 2 quan tùy-
tùng là ông Renkenbach và
Bienes, đồng-ly và phó đồng-
ly văn-phòng của ngài đã đến
Paris.

Quan Tổng-trưởng bộ Thuộc
địa Moulet có tờ thông-tư đến
tháng 11 sẽ có cuộc hội-ngi
các quan Toàn-quyền Thuộc-
địa. Chương-trình nghị-sự sẽ
nói về sự làm cho việc hành-
động của chánh phủ thuộc-địa
được có thể tự, xét về việc
thuế của dân bản-xứ và nghiên
cứu coi có thể giảm bớt cơ-
quan hành-chánh cho giản
tiện hay không. Hội-ngi cũng
bàn về vấn-đề các cuộc đại
tạo-tác ở Thuộc-địa.

Theo lời thông-tư của quan
bộ-Trưởng Thuộc-địa trên thì
chương-trình nghị-sự về kỳ
hội-đồng toàn-quyền thuộc-địa
rất chú-trọng về khoản thuế
và cơ-quan hành-chánh. Mà
thực vậy, về chánh-sách cai-
trị thuộc-địa và bảo-hộ, tương
không có việc gì quan-trọng
hơn là việc sưu thuế của nhân
dân phải đảm phụ, cùng cơ-
quan hành-chánh trực-tiếp với
nhân dân trong xứ ấy.

Thuộc-địa nước Pháp có
nhiều xứ, không rõ tình-trạng
thế nào, chứ riêng xứ Đông-
đương ta (gồm cả Thuộc-địa
và Bảo-hộ) trên 30 năm lại đây,
nhân-dân mà có lời kêu ca,
cuộc tri-an trong xứ mà có
chịu lộn xộn, cũng những lần-
kịch « không tốt » xảy ra,
nguyên nhân gốc là do vấn-
đề sưu thuế, cùng cơ-quan
hành-chánh gây ra mà những
phong-triều này nọ đều là cơ
phụ-thuộc.

Về năm 1906, cụ Phan-châu-
Trinh có bức thư đưa lên
chánh-phủ Pháp (người ta
quen gọi là bản Điều-trần
của Phan-châu-Trinh), trong
nội tình-trạng nguy-cấp ở
Đông-đương, chỉ rõ mối tai ở
xứ này mà nói: Hiện nhân
dân xứ này mang đến cùng
khốn, khổ về sưu thuế 3, 4
phần 10, mà khổ về quan lại
5, 6 phần 10 (四分之五, 十分之六).

Bản điều-trần ấy từ năm
1906, đến nay đã 30 năm, kể
triều-lưu thế-giới từ bề kích-
thích đã nhiều, kể xu-thế trên
đường tư-tưởng của nhân-dân
trong xứ này động đã nhiều,
kể chánh-sách cai-trị của chánh
phủ, từ việc giáo-dục đến việc
dụng nhân lý tài, đã thay cũ
đổi mới đến mấy lớp; cho đến
dưới triều cái cách hiện thời,
trăm đầu thấy đổi ra bình

thức mới, mà mỗi về sưu thuế
và cơ-quan hành-chánh, vẫn
còn y như trước; lại có thêm
mà không bớt. Nói rõ là công
cuộc thay đổi nhiều mà cái
khổ gánh nặng sưu thuế cùng
mối tệ những lạm của tham
quan ở lại vẫn còn như trước
30 năm kia.

Nay quan thượng Thuộc-địa
đã lưu tâm đến chỗ cốt yếu,
đem 2 vấn-đề ấy bàn giải giữa
Hội-đồng Toàn-quyền thuộc-
địa, rất mong xứ Đông-đương
ta sẽ được hưởng đều cái cách
quan yếu ấy, một là sưu thuế
vừa thích với sức dân phụ
của nhân-dân, hai là cơ-quan
hành-chánh có quyền hạn và
trách nhiệm rõ ràng, đi trên
con đường công-bình liêm-
chánh mà nhân dân khỏi mang
cải lụy « lạm quyền » ập chầu.

« Hy-vọng là sự sống » dân
chúng ta đương gởi mối hy-vọng
vào quan Thượng Thuộc-địa
Moulet dưới Nội-các Bình-dân,
cùng quan Toàn-quyền mới,
về 2 vấn-đề đã tuyên-bố trên.
Xét về khoản thuế và cơ
quan hành-chánh, vì 2 điều ấy
quan thiết với sanh mạng của
nhân-dân xứ này hơn những
việc khác.

BẮT ĐƯỢC CHIẾC GHE CHỜ HÀNG LẠU, PHẠT 400.000 QUAN

Vừa rồi viên chức lương chánh
Saigon có bắt được tại Camau một
chiếc ghe chở hàng lậu của người
khách trả Lâm Trung Vô.

Cả 22 người thủy thủ và người
khách trả ấy đều bị tống lao. Hàng
hóa đều bị tịch nhập công khố.

Hôm 8 Septembre, tòa án Bắc-
liên đem ra xử, phạt khách Lâm
Trung Vô 400.000 quan tiền.

Một chiếc tàu binh Nhật bị cướp đánh

Đông kinh, 14.9. — 250 kẻ cướp đánh
một chiếc tàu binh chở quân lính cùng
hàng hóa của Nhật 25 võ quan và lính
Nhật bị chết và 75 người bị thương.
Người Nhật đã mở đầu cuộc trường phết

QUANTOÀN QUYỀN ROBIN
Ngày 13-9-36 đã đáp tàu President
Doumer tại Saigon về Pháp.
Trước giờ xuống tàu, ngài có tiếp
điện tín báo bộ Thuộc địa cho hay
Ngài được hưởng nghỉ ngơi Bắc
bộ binh.

CHUYÊN-TRUYỀN Đừng phó thỉnh - cầu trái ngược nhau chớ

Kể về cách xử lý của dân ta đối với
các hành trình của Ủy ban điều tra bản
chính quốc sang Đông-đương, thì công
thực rằng dân ta vì khổ nên ngày với cái
chính sách nên cũng biết thế độ
mà tìm con đường sống chung. Thì cái
cuộc hội đồng ngày mai đây là một cái
chàng.

Ở, thì hội hiệp, bày tỏ nguyện vọng,
thỉnh cầu... là một việc không ra ngoài
cái phạm vi của mình và vẫn là một việc
mà chính phủ sẵn lòng dung nạp. Nhưng
có một chuyện làm cho ai có lòng lo đến
cái kết quả của bản thỉnh cầu, là sự
rối rắm của những điều thỉnh cầu trái ngược
nhau thì một khó tính đó.

Nội thỉnh cầu trái ngược, một người
thỉnh cầu là một điều gì đó: dân Trung
kỳ ở một trường hợp như nhau; ở dưới
một chính thể chung, thì cái tư duy
khả là rất nhiều là đơn giản, nguyện
vọng của dân ta là cốt làm thế nào cho
thoát khỏi các điều đau khổ chung đó
Vợ thì trái ngược sao được?

Nhưng xét ra thì cũng vì cái chỗ đồng
của nguyện vọng người trong nước mà
mỗi thành có khác nhau: là cái chỗ hai
hạng người quan trọng trong xã hội là
lâm vi dụ, là hạng quan với hạng dân. Vì
lâm dân thì ai lại không mong đợi được
cải cách những xấu thuế chẳng nào thì
mong chung này; mà đã là hạng quan thì
nên cũng muốn hưởng hân tể trật.
sao cho cái tổng lượng này một đời dài.
Mà lại liên đến cho quan lại không phải
là cũng do trong công quả của nhà nước
nghĩa là do đồng tiền mà nhà nước mất
của dân sao? Ấy vậy mà cái hạng dân
xin giảm thuế nghe có lý lẽ đáng, cho đến
hạng quan lại xin tăng lương, họ cũng
bày ra làm cái lý lẽ mạnh mẽ.

Đo, minh thủ ở địa vị của Ủy ban điều
tra bản sau mà tiếp những tờ thỉnh cầu
của dân Annam, thì đương thì xin bớt
thuế tức là phải thì hành chánh sách
Uỷ kiện - như giảm lương quan lại; một
đường lại xin tăng lương, tức là phải tìm
cách tăng ngân sách nhà là tăng thuế.
thực cũng lý luận như thế, nhưng cái
chuyện đó không phải là một chuyện trong
trí tưởng tượng đâu. Ta nên tạo nên
tư duy - cho biết các tập thỉnh cầu đưa
đến Đại hội ngày mai đây thì ta sẽ thấy
chân chân là những thỉnh cầu trái ngược
ấy.

Đó là chỉ một nơi những thỉnh cầu
thường thường, chưa nói đến các vấn đề
khác lớn lao quan hệ hơn, như là các
vấn đề xã hội, như luật lao động, như chế
độ tài chính, cũng là vấn đề chính thể
quốc quyền, trực-trị gì gì... nữa. Vì tất cả
không có những tờ thỉnh nguyện không
nhất nhau, vì tất cả không có người đứng
lên xin thì hành luật 40 giờ trong khi một
phái khác lại xin tăng lương đến 7, 8 chục!

Đương trước cái trường hợp ấy thì
chúng ta còn mong được cái kết quả gì?

Vậy thì nếu sau các hành trình của Ủy
ban điều tra mà chúng ta sẽ không thấy
kết quả gì, trước khi chúng ta trách Ủy
ban điều tra cũng các tiểu ban ở ta, thì
chúng ta nên trách chúng ta trước: trách
chúng ta sao có thỉnh cầu những chuyện
tráo cần ngược với nhau. Hiện bây giờ,
chúng ta chỉ mong rằng Đại hội đồng toàn kỳ
ngày mai sẽ thấu được những thỉnh cầu
trái ngược ấy, cũng ít cũng hay.

Trả lời chung

Về nghị Ủy-ban Điều-trà sẽ sang
Đông-đương, Ủy ban làm thời
« Trung kỳ đại hội » để thành lập,
được phép chánh phủ chuẩn hứa.

Những tờ yêu cầu của các bạn
gửi lại, Bản báo đã và sẽ chuyển
giao cho Ủy ban làm thời làm tài
liệu để Ủy ban thảo luận chung,
vì nhiều quá, nên không thể
đăng báo hết được.

TIẾNG-DÂN

Quanh chuyện nhân dân muốn yêu cầu với Ủy-ban điều-trà (NỬA GIỜ TIẾP CHUYỆN QUAN KHÂM-SỬ GUILLEMAIN)

Có tin Ủy-ban điều tra do bộ
Thuộc-địa bên Pháp sẽ phái sang,
anh em trong Nam có lẽ chờ cuộc
Đông-đương đại hội đảng thảo bản
yêu cầu để bày tỏ dân nguyện.

Nhân dân Trung kỳ nghe được
tin ấy, cũng mong bày tỏ ý nguyện
của mình, nhiều nơi nào nước.
Nhưng có một vài hạn chế có
lệnh cấm tụ hiệp (như Sơn-tinh,
Bình-sơn ở Quảng-ngãi) có trật cấm,
bước phải đưa tờ ý cho hội viên
hàng tỉnh cùng thảo luận, chứ
không được tự hiệp; còn hạt Hà-
lĩnh thì quan liêu đi từng hạt mà
hiện dân không được đưa tờ gì cho
ban Ủy viên điều tra, vì lệnh thì
phải...).

Thấy cử chỉ một vài quan Nam
có lẽ trái với bản ý của bộ Thuộc
địa phái ban Ủy viên sang xứ này;
ngày 16-9 vừa rồi, sau khi quan
Khâm-sử Guillemain đi trong Nam
về (ngài đi kinh lý miền Nam Trung
kỳ và đưa 2 quan chánh phủ Toàn
quyền Robin và Châtel về Pháp),
kỳ giả có sang thăm chuyện, được
nghe mấy lời như dưới:

Quan Khâm. — Trong lúc tôi đi
vắng, ông có sang tiếp chuyện cùng
ông Labbey (phó Khâm-sử), nói
việc huyện Sơn-tinh (Quảng-ngãi)
cùng quan tỉnh Hà-lĩnh cấm nhân
dân không được phát biểu ý nguyện
với Ủy ban điều tra phải không?

— Vâng, nhà báo chúng tôi có

NẠM LƯT Ở BẮC-KY Đề lại về lần nữa!

Con đề lạng Mỹ lộc ở Bắc ninh
vở, đã làm con đề vòng cung gần
nước vừa xong, thì nay đề Kênh-
Phổ vở hôm 12 Septembre lúc
1 giờ sáng!

Đề này 19 năm về trước có vở 1
lần, nay vở nữa, vì hôm ấy trời
mưa to, nước đập vào không chịu
nổi.

Dân phu cán gì cũng không lại,
đánh đàn mà ngủ. Khi ấy có 1
người đứng trên đề (đề này, lúc đắp
đề quai đê Mỹ lộc, người ta dùng
làm nơi dân phu cư trú mà làm) bị
trời, may cách một đôi được đặt
vào bãi cát, nên sống được. 50 tấn
gạo, nhà thuốc, trại lính khổ xanh,
đều trôi theo giòng nước!

8 ngàn mẫu ruộng cấy tại gia
vừa xong sau khi đề Mỹ lộc vở,
nay bị tàn phá. Thế là mùa tháng
10 năm nay dân mấy hạt bị vở đề
phải hai bàn tay trắng, không gì ăn!

2 chiếc thuyền bị đắm
chết người!

Vì thuyền chen nhau bỏ đá đề
hợp lòng nơi đề vở, không may
một chiếc chở mấy chục người bị
áp, 4 người mất tích / Không biết
chết hay trôi dạt vào đâu.

Lại ở về mạn Đông-Hồ, khi nước
vào ruộng, người nhà ông Mãi chèo
thuyền nhỏ mà về cho trâu ăn,
rất bị đắm, chết mất 2 người.

Một quan huyện bị huyền chức

Vì làm không hết phận sự trong
lúc nước lụt ở huyện Gia-bình (Bắc-
ninh), quan huyện Võ-huy-Cần vừa
rời đi bị quan Thống-sứ huyện
chức, đợi một hội đồng kỳ luật xét
sau.

được tin như vậy, lấy làm lạ, nên
định tới hỏi thăm quan lớn, nhân
quan lớn đi vắng, nên tôi có thuật
cho quan Phó nghe.

— Tin đó có hơi sai. Có lẽ quan
Nam làm, chứ chánh phủ không
khi nào cấm nhân dân bày tỏ
nguyên vọng; chỉ cấm hội hiệp
không xin phép và làm rối trật tự
thì chánh phủ phải nghiêm trị.

— Vâng, theo lời quan lớn thì
đối với ban Ủy viên điều tra mà
nhân dân muốn bày tỏ nguyện
vọng, chánh phủ không ngăn cấm,
vậy xin có tờ thông sức cho nhân
dân cùng biết, chứ dân Trung kỳ
thấy cái « ca » như Quảng-ngãi,
Hà-lĩnh trên thì có khi nào giảm tụ
hợp đảng bày tỏ ý kiến, mà trở lại
ngành hành phủ hẹp lương.

— Đối với Ủy ban Điều tra, chánh
phủ không muốn can thiệp vào, để
cho nhân dân tự đặt ý nguyện; vì
can thiệp vào, không khỏi người ta
nghĩ là ý kiến của chánh phủ mà ép
bước dân nói theo. Hiện tôi đã
thông tư cho các quan địa phương
thì Thanh-hóa đến Phan-thiết, cho
mỗi tỉnh nhân dân được xin phép
hội hiệp, nhưng chỉ hạn chế động
trong phạm vi « thảo bản yêu cầu »,
không được xôn rộ trái với trật
tự. Ở Huế cũng đã có ủy ban, nhân
dân có ý kiến được bày tỏ.

Đoạn, ngài đọc bức điện văn của
quan Bộ trưởng Thuộc địa Moulet
mời gọi sang cho nghe, đại ý nói
đồng phương pháp cho nhân dân
được bày tỏ nguyện vọng, nhưng
không được làm rối trật tự. Sau
ngài có nói đến các báo quốc ngữ,
nên cần thận trọng những tin dịch
sắc; nếu đăng tin thất thiệt thì
có hại...).

Kỳ giả từ về, công bố lời ngài
lên báo cho công chúng biết rằng
đối với ban Ủy viên điều tra mà
nhân dân muốn hội hiệp bày tỏ ý
kiến, chánh phủ vẫn không cấm
như một vài chuyện ở địa phương
đã xảy ra, chỉ hội hiệp và hành
động trong vòng pháp luật và không
được làm rối trật tự.

MINH-VIÊN

ĐỪNG BỎ QUA CƠ HỘI Tò nguyện-vọng với Ủy-ban điều - tra

Cuộc Toàn-kỳ Hội-ngi, do Tạm-thời Tiễn-ban tổ chức, đã được
Chính phủ cho phép và sẽ họp tại nhà Hội đồng Dân biểu ngày mai,
20 Septembre.

Trong khi đại biểu của Tạm thời Tiễn ban đến yết kiến quan Khâm
sử ngày 15 Septembre, ngài có đọc các điện tín của bộ Thuộc địa gửi
qua nói về Ủy ban điều tra sẽ đến, và ngài tuyên bố rằng Chính phủ
vẫn muốn cho nhân dân tự do sắp đặt đảng trực tiếp đưa lên Ủy ban
điều tra, bất kỳ phương diện gì...

Vì có chuyện rắc rối ở một vài tỉnh, trở ngại sự phát triển ý kiến,
ông chủ tịch Tiễn ban Phạm văn Quảng có đến hỏi quan Khâm sử,
thì ngài lấy làm lạ và nói rằng trong nhíp này chánh phủ vẫn để
cho nhân dân có thể bày tỏ hết ý kiến cùng Ủy ban điều tra.

Tiểu rằng Tiễn ban Tạm thời thành lập trở qua, và không thể hùn
cuộc Toàn kỳ Hội nghị, nên trong thì gian có hạn không có thể bỏ cáo
đề cho toàn xứ Trung kỳ tỉnh nào cũng có thể sắp đặt bản luận việc
thảo từ thỉnh nguyện, hoặc đến dự Toàn kỳ Hội nghị cho đủ.

Nhưng công việc cũng còn dài. Cuộc T. K. H. N. chắc sẽ cử một
Ủy ban chính thức để lo việc giao thiệp với Đông-đương Đại Hội; và
thừa tiếp Ủy ban điều tra. Vậy tỉnh nào chưa sắp đặt kịp để dự cuộc
Hội nghị 20-9, có thể lần lần đưa tài liệu về Ủy ban chính thức ở Huế.

Chính phủ đã sẵn lòng mở rộng con đường phát triển nguyện vọng
cho nhân dân thì chúng ta thông nên bỏ qua một cơ hội tốt.

Tạm thời Tiễn ban

Quan quyền Toàn-quyền
SYLVESTRE

Mọi lại xuống giết người và đốt nhà!

QUẢNG-NGÃI. — Tối 20 tháng 7
ta (5-9-36), mọi xuống vây nhà tên
sân Sàng ở sách Làng Ôn, thuộc làng
Tân an (Trường-an), đồn Ba tư, tên
sân Sàng và toàn gia đều thoát khỏi
hại, duy có 3 người lái buôn mọi
đến ở nhà trọ ấy: một người đàn
ông tên là Tần và một đứa trai 13
tuổi, người làng Trà niên (Mộ-
Đức) bị đâm chết, một đứa gái cũng
độ 13 tuổi bị đâm trọng thương.
Chúng vào nhà khám lấy của cải,
rồi thả lửa đốt cháy cả nhà.

Sau khi ở tại báo lên quan Một
đồn Ba-tơ, ngài đến nơi khám xét,
rồi cho đem người bị thương về đồn
băng thêu điều trị. Chưa rõ bệnh
tình ra sao.

